

bevekt gesteld verkoren!

— want Christus is de Eersteling hijft het maar anks hun zwaar — beitel het door de sprake edikers zijn van ontslapen! i, in Hem ten, belijdt het, met in uw hartverdenakker, over e der vertering opstanding ig leven!"

J. SMELIK.

EVEN

t verschijnen van lerom in ons land alaten, hem reeds i bij zijne terug te roepen.

gespannen arbeid

gund.

moelijk toe.

in leiden ook bij m hier zal hebben de Theologische eformatie", en in ieden, waarin hij

n en spreken in om recht te oor ot.

leven niet zicht les openbaar.

ets vóór den tijd, ucht in Amerika Kuyper in 1898,

veelal een zaaien wat God van ons Hij roept, om de laten aan Hem. er, bij Uwe terug i in den redactie

id en alles wat arbeid, dien Hij ijnen wil te vol ten mag.

GREIJLDANUS.

n's gedachte over, neel uiteengezet, Beza en anderen. spelen opgevoerd. meld bij Cholsy, i nagaat. De alle euwing van 1584 g; Beza zelf had uw zette. Bij een en in 1558 onder arschijnlijk door

zelf een stuk ge- Izaak. „Dat Beza nne zijn Abra ngen, als school- f", blz. 123. Maar artholomeusnacht, hoewel op eigen orige jaar te La n besluit, waarbij verklaard werd ler die van stuk od van Bijbelsche Synode te Figeac

n 1572 luidt: Het zijn hij te wonen nsen, blijspelen, t men ze in het adat zij te allen zijn als ongeoor goede zeden be e Schrift daarin School het voeg eugd om historie ons tot tijdsverrijf den, en tot onze zelden geschiede

en met advies der Classis, die het onderwerp bepalen zal, zullen deze voorstellingen geduld worden¹⁾.

Prof. Wille zegt hiervan: „Het besluit der synoden" — (van 1572 en 1579) — „sprak in hoofdzaak uit, wat van het begin of regel was geweest, zooals wij boven zagen: afkeuring van alle volkstoneel, schaarsche toelating van schoolspelen, onder strenge waarborgen. Maar geheel nieuw is de uitsluiting van alle bijbelsche stof: die gold voor de schoolspelen, althans sinds Beza's voorbeeld van 1550, veeleer voor aanbevelenswaardig. Hoe moeten we dezen ommekeer verklaren?" blz. 126. Op deze vraag kan geen antwoord uit officiële bescheiden gegeven worden. Dr Wille gist: „Het spel ging de heilige stof beheerschen, in plaats van de stof het spel", blz. 126.

„Duidelijke en groote overeenkomst is er tusschen de meening der Zwitsersche—Fransche Gereformeerden over het Tooneel, zooals die van het begin der Geneefse reformatie af zich openbaarde, en te Nîmes en vervolgens werd vastgelegd, en die der puriteinen in Engeland", blz. 130.

Ten aanzien van ons land uit dien tijd deelt Prof. Wille een brief mede van Ds J. Taffin aan Ds A. Cornelius, waarbij ook Ds Feugeray ter sprake komt, blz. 132 v., om dan op blz. 134 dienaangaande te schrijven: „Maar hier zijn drie voornamen leiders van het jonge gereformeerde kerkelijke leven in Nederland het volmaakt eens in algeheele afkeuring van het tooneel: Arnold Croese, Hollander, een man van grooten invloed in de Hollandsche kerken. Taffin, Franssprekend Zuid-Nederlander, geliefde geestelijk raadsman van den prins; Feugeray, Fransman in merg en been (hij kon hier niet wennen, maar vertrok weer in 1579), gezaghebbend pionier aan onze jonge Gereformeerde Universiteit. Om karakter, wetenschap, beschaving, en gematigdheid van oordeel stond Feugeray zoowel als Taffin bij Willem I in hooge gunst; de „gematigdheid" van Croese's Calvinisme vinden we eveneens vermeld. Croese en Taffin hebben beiden in Genève gestudeerd onder Beza, en zij blijven naar dezen opzien, en de banden met hem aanhouden", blz. 134.

Hij vervolgt dan: „Blijkbaar heeft Croese bij Taffin aangedrongen, om den prins te bewegen, zoo mogelijk, tot een algeheel verbod van de tooneelvoortvoeringen. En Taffin is het met dien wensch hartelijk eens; hij wil doen, wat hij kan, en één lid van des prins raad heeft hij reeds overtuigd. De argumenten zijn, afgezien van dat betreffende den Zondag, geheel dezelfde als we in Frankrijk vernamen, inzonderheid te Nîmes in 1572; en als we sindsdien overal en altijd weer zullen vernemen... Voor Engelschen invloed op deze kerkelijk-gereformeerde beschouwing in Nederland van 1575, en daarvóór, zie ik geen enkele aanwijzing. De Tooneelstrijd moest nog beginnen in Engeland; en de Engelsch-pietistische inwerking op Nederland dateert men algemeen een menschengeslacht later", blz. 134.

Verder schrijft hij: „De Gereformeerde beschouwing van kerk en wereld in haar onderlinge verhouding werd niet „puriteinsch", in onzen gangbaren zin, door de Engelsche puriteinen, maar was het van den beginne af onder Farel, Calvijn, Beza in Genève en Frankrijk; ze kreeg alleen in latere tijden dien Engelschen toenaam, met een etymologische verruiming van de oorspronkelijke toepassing", blz. 135.

Prof. Wille behandelt dan wat door Synodes der Gereformeerde Kerken in ons land inzake het tooneel werd bepaald, en hoe de kerken en hare dienaren tegen het tooneel opgetreden zijn en gestreden hebben, om dan op blz. 157 v. daarvan eene samenvatting te geven. „Men gaat uit van het tooneel, zooals het concreet bestaat, niet zooals het in abstracto valt te construeeren. Het beroepstoneel is nog weinig bekend, maar wordt, ook reeds om de aloude infamie der spelers, kortweg verfoeid.

In geen geval acht men godsdienstige leerstukken of bijbelsche personen en gebeurtenissen toelaatbare stof voor tooneelspel." Hij somt dan allerlei bezwaren, tegen het tooneelspel destijds ingebracht, op, om daarna te vervolgen: „Derhalve moeten de kerken ze den lidmaten verbieden, en ze door aandrang bij de Overheid uit het gansche volksleven trachten weg te nemen. Het maakt overigens volkomen den indruk, of reeds vóór 1600 de Gereformeerde belijders in het algemeen het tooneel geheel tot de steer rekenden van wereld en zonde, en het zeer moeilijk rijmen konden met de vreeze Gods en de heiliging des levens; of de bestrijding hoofdzakelijk het oog had op de groote schare, die aan den omtrek der wordende volkskerk leefde, en de menigte van on- en anti-gereformeerden... Zelfs het van ouds buiten geding staande, als taal- en voordrachtsoefening in zwang gekomen, schooldrama, beperkte, ja waarde men in vele gewesten liever, dan het vroeger of later van zijn bestemming te zien vervreemden... In de 17de eeuw schijnt het ook geleidelijk af te sterven", blz. 157 v.

Hij bespreekt daarna nog weer andere personen, om

1) „Il ne sera pas permis aux Fideles d'assister aux spectacles profanes comme aux Danses de Theatre, aux Comedies, Tragedies, ou Farces, soit qu'on les represente en public, ou en particulier; parce qu'ils ont été defendus de tous tems par les Eglises de Dieu, comme des amusements illicites et qui corrompent les bonnes moeurs, particulièrement lorsque la Sainte Ecriture y est profanée. Mais si le College (= school) juge convenable pour exercer la jeunesse de représenter des histoires qui ne soient pas contenues dans la Sainte Ecriture (laquelle ne nous a pas été donnée pour nous servir de Passetemps, mais pour être prêchée, et pour notre Conversion et Consolation) pourvu que cela se fasse farnement, et par l'avis du Colloque (= Classis) qui en fournira le sujet, ces representations seront tolérées", blz. 125.

op blz. 164 te concluderen: „Er is een merkwaardige overeenstemming in de gereformeerde houding tegenover het tooneel allerwegen: 1572 Nîmes, 1575 Taffin, Croese, Feugeray, 1577 Daneau (Genève), 1578 Dordrecht, 1577 Northbrooke, 1579 Gosson, 1581 Middelburg".

Tenslotte is zijne einduitspraak, zooals reeds in een vorig artikel werd medegedeeld: „tot omstreeks 1620 of nog wat later vond ik in de tooneelbestrijding in Nederland, die zoo oud is als de Nederlandsche Gereformeerde Kerk zelf, geen vreemde inwerking, buiten de Zwitsersche—Fransche aanwijzing", blz. 168.

In het licht dezer historie blijken, mogen wij zeggen, het goed-gereformeerde en het tooneelspel moeilijk, of niet samen te gaan, maar elkander uit te sluiten, aan elkander vijandig te zijn, niet bij elkander te passen. Alle tooneelspel blijve daarom, of worde, geweerd uit alle kringen van Gereformeerden en wie den Heere willen dienen naar Zijn Woord. Dezen moeten zich verre houden van alle tooneelspel. Dat zal zijn in overeenstemming met het denken en strijden onzer Gereformeerde Vaders en Kerken in de 16e eeuw en nog later, de eeuw van het krachtige Gereformeerde leven, en dan ook eerst gaan wij in de sporen van Calvijn.

S. GREIJLDANUS.

Hulp opleiding predikant Argentinië.

Deze week mogen we een gift verantwoorden van \$5.—, afkomstig van N.N. en gezonden vanuit New-York. Uit het bijgevoegde schrijven citeeren we het volgende: „Ik hoop, dat ook deze kleine bijdrage, onder 's Heeren zegen, nog mag medewerken om een bres te schieten in den muur van ongeloof en onverschilligheid, welke Zuid-Amerika wel schijnt te omgeven".

Hartelijk dank voor brief en gift!

Gironummer van Prof. Schilder: 127278.

L. DOEKES.

De Groote Catechismus van Zacharias Ursinus. (XXXII.)

291. Wat is; doopen in den Naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes?

Het is in opdracht van God door deze plechtige handeling betuigen, dat hij, die aldus gedoopt wordt, tot genade aangenomen wordt door den eeuwigen Vader, om den wille van den Zoon, en geheiligd wordt door den Heiligen Geest.

292. Is dan deze plechtigheid voor allen, die met water gedoopt worden, een getuigenis der zaligheid?

Neen; maar alleen voor de geloovigen. Want wie niet geloofd heeft, ook al is hij gedoopt, die moet verdoemd worden, zegt de Heere.

293. Maar daar de kinderen nog niet met het geloof begaafd zijn, worden zij dan wel met recht gedoopt?

Met recht. Want het geloof en de belijdenis ervan worden vereischt in de vyfjassenen, omdat zij op andere wijze in 't verbond Gods niet kunnen opgenomen worden. Voor de kinderen echter is het genoeg, dat zij door den Geest van Christus naar den aard (of de mate) van hun leeftijd²⁾ geheiligd worden.

294. Waarom moeten zij gedoopt worden?

Ten eerste, omdat God vordert, dat allen, die Hij door Zijn verbond Zich toewijst, door den Doop zullen onderscheiden worden. De kinderen der geloovigen echter zijn en blijven deelgenooten van het genadeverbond³⁾, indien zij slechts, bij het ouder worden, zich er niet van uitsluiten; omdat God verzekert, dat Hij ook hun God zal zijn en Christus, dat van hen het Koninkrijk der hemelen is.

Ten tweede, omdat de Doop voor de besnijdenis in de plaats gekomen is. Daar dan de kinderen in het Oude Testament besneden zijn geworden, en de genade Gods door de komst van Christus niet kariger maar ruimer uitgestort is, zullen ze nu ook gedoopt moeten worden.

R.

G. B.

2) pro aetatis modo sanctificari.
3) socii foederis gratiae.

GEESTELIJKE ADVIEZEN

(Alle inzendingen, deze rubriek betreffende, aan Ds D. van Dijk, Akkerstraat 26, Groningen.)

Over de Polemieken.

Voor ik verder ga met de beantwoording van nog op antwoord wachtende vragen moet mij toch iets van het hart over bovenstaand onderwerp. Daar is in den laatsten tijd telkens geklaagd over den bitteren toon in de polemieken.

Nu is daar op zichzelf niets tegen.

Wij loopen, als wij publiek, in de pers, gaan strijden, altijd gevaar, dat wij ons wel eens teveel laten gaan.

Het is zelfs heel goed mogelijk, dat wij, zonder opzet, in onbedachtzaamheid, den tegenstander wel eens pijn doen.

Daarom, nog eens, is het goed, dat wij in dezen elkander controleeren en terecht wijzen.

Nu doet zich met betrekking tot deze zaak evenwel een eigenaardig verschijnsel voor.

De klacht over felheid in de polemieken komt in hoofdzaak van één kant.

Daar roert zich wat in ons kerkelijk leven.

Daar is, met betrekking tot allerlei onderwerpen, nieuw inzicht bezig zich baan te breken.

(Zie vervolg op blz. 228.)

De Hemelsche Landman op den Wereldakker.

Om getroost te leven, ook in den dag der benauwdheid, om zalig te sterven, als het moet bij de verdediging van de grens, is het noodig dat wij GOD zien in de gebeurtenissen van onze dagen. Daar ontbreekt veel aan, ook bij de belijders. De portretten van Hitler, Mussolini, van Chamberlain en Roosevelt zien ons iederen dag aan uit de krant en wij worden met vele al of niet goedbedoelde redevoeringen aangesproken en... al deze dingen worden zoo moede dat men het niet zou kunnen uitspreken! Van God spreken wij niet veel en daardoor missen wij den troost, die toch voor al de kinderen Gods gansch zeer uitnemend aanwezig is. De ziel die geduriglijk vreest (en wie dat niet doet, leeft niet waarlijk!) wordt ook geduriglijk getroost. Een rijke bezaemdeling, die ik vond in het slot van Jesaja 28, wil ik trachten door te geven.

Wij worden daarin gewezen op het doel, den tijd en de maat der oordeelen Gods. Allereerst op het doel; ploegt de ploeger den geheelen dag om te zaaien? luidt de vraag van den profeet. Want dit staat voor den godsmen vóór alle dingen vast, het ploegen is geen doel, maar de weg om tot zaaien te komen. De bodem wordt opengescheurd om plaats te bereiden aan het nieuwe leven. Door dat doel wordt ook de tijd van het ploegen beheerscht; een ploeger ploegt niet altijd door aan één stuk. Hij ploegt slechts zoolang tot de voren openliggen, dan wordt de ploeg ontspannen en de eg naar de schuur teruggebracht, dan wordt het zaad uitgestrooid met kwistige hand. Zaaiers zijn royaal; is het ploegen aan vele beperkingen onderworpen, de zaaier zaait zich in het zweet, hij is niet aan den benauwden kant. Hij vraagt niet vooraf een scheikundige analyse van iedere aardkluit; hij laat ook wat aan het zaad over; hij durft dat!

Zoo is — zegt Jesaja — Gods wereldregering. Als de ossen voor het ploegijzer gespannen worden, staan de boordevolle zaadzakken gereed voor den dienst van het leven! O, het uitrijden van de ploegers, het wentelen van de scherpe messen door den grond, het moge ons hart voor een oogenblik met schrik slaan, het Woord des Heeren roept ons toe: ploegt de ploeger den geheelen dag om te zaaien? Het duurt nog geen werkdag lang, mijn lieve kinderen, bemoeit ons de Hemelsche Vader.

O, hoe ruischt door deze bladzijden de geloofs-roem: Ik geloof een toekomst! Ik geloof een toekomst voor het leven! Dat hebben de eerste christenen beleden toen het oude heilighdom in puin stortte, zij hebben geloofd en omheids de belofte van een toekomst voor het leven. Dat was de kracht van onze vaders toen de ploeg der vervolging sneed door den verdorven akker der gemeente en zij beleden: Ik geloof een kerk, heilig, christelijk, algemeen! Dat is de kracht geweest van Groen en van Wormser, van Hendrik de Cock en Abraham Kuyper, zij hebben geloofd in een toekomst voor het leven.

Dezer dagen las ik nog eens de briefwisseling tusschen Groen en Wormser. Naar aanleiding van Wormsers boek over den Kinderdoop, had een „rechtzinnig" leeraar geschreven, dat het beter ware geweest, dat een molensteen om des schrijvers hals ware gebonden en hij in de diepte der zee ware geworpen! Want zijn verderfelijke ruimheid zou de zielen verleiden! Maar Wormser zag in het geloof Gods zaaiers uit de schuren komen, hij voorzag hoe de Landman de ploegscharen zou terugroepen. God doe ons in deze dagen leven in dat perspectief des geloofs. Zoo heeft ook de heilige Jakobus de ontwikkeling der wereldgeschiedenis gezien. De Landman is lankmoedig over den akker, verwachtende de kostelijke vrucht...

Doch dan komt ook tot ons de roeping: Weest barmhartig gelijk uw Vader in de hemelen barmhartig is. Daar zijn knechten die ploegen om te ploegen, die alleen in de ijzers gelooven, maar niet in het zaad. Daar zijn brute ploegknechten, die niets van het doel van den Landman verstaan. Daar is ook een eschatologie, een toekomstverwachting, die feitelijk een verloochening is van de verlossing door Christus en van de overwinning der genade. O, mijn broeders, is het niet alzo? Wanneer hij het bovenste van het land effen gemaakt heeft, dan strooit hij wikken, en spreidt komijn, of hij werpt er van de beste tarwe in of uitgelezen gerst, of spelt, elk aan zijn plaats. (Jesaja 28:25.)

Zoo loopt het geloof de gebeurtenissen vooruit, terwijl de ploegen uitrijden en de akker wordt opengereten, kient het zich aan den God des Levens en ziel... een zaaier ging uit om te zaaien!

N. B.

Sommigen (waartoe ikzelf behoort) zien daarin een zegen.

Anderen achten dat een bedenkelijk verschijnsel. En nu komt de klacht over felheid in de critiek inzonderheid van de zijde van hen, die ik daar het laatst noemde.

Vooraf de Hoofdredacteur van „De Reformatie” heeft het, in dit opzicht, vaak moeten ontgelden.

Nu behoort tot hen, die de felheid en onbroederlijkheid in de polemiek bestrijden, ook Ds Veldkamp van Sneek.

Dat is zijn goed recht.

Alléén, men zou dan mogen verwachten, dat hij zelf in zijn bestrijding van anderen, die felheid, die bitterheid, die onbroederlijkheid in elk geval vermeed.

En nu de werkelijkheid.

Van mijn hand verscheen, een paar weken geleden, een boekje: „Verbond en Belijdenis”.

De bedoeling van den uitgever is, dat dit boekje zal worden uitgereikt aan broeders en zusters ter gelegenheid van hun belijdenis.

Ds Veldkamp heeft dat boekje gerecenseerd. Hij is het met den inhoud van dat geschriftje niet eens. Natuurlijk kan geen mensch hem dat kwalijk nemen.

Maar wat zoo vreemd aandoet, dat is de bitterheid, de felheid, waarmee deze recensie is geschreven.

Ik zal niet ingaan op de aanmerkingen, die Ds Veldkamp maakt op de taal en den diepgang van het boekje; ofschoon daar nog wel iets van zou zijn te zeggen. Alléén, de toon, waarop deze dingen gezegd worden is wel wat eigenaardig bij iemand, die zoo krachtig ijvert voor een anderen geest in den onderlingen strijd.

Maar dat daargelaten.

Ds Veldkamp heeft ten volle het recht de dingen te zien, zooals hij ze ziet.

Wat evenwel niet geoorloofd is, dat is, wat Ds Veldkamp verder doet.

Ik heb geschreven: „Het onderzoek naar de echtheid van zijn geloof, aan de hand van kenmerken, past niet in het kader van het leven uit het Verbond”.

Ds Veldkamp zegt daarvan:

„Dat is natuurlijk mogelijk. Maar het past wel in het kader van het leven in en uit Schrift en Belijdenis”.

In de eerste plaats wil ik opmerken, dat Ds Veldkamp, die blijkbaar zoo gesteld is op zuiverheid van uitdrukking, het hier toch wel wat vreemd doet.

Hij zegt hier: „Het is mogelijk, dat het niet past in het kader van het leven uit het Verbond; maar het past wel in het kader van het leven in en uit Schrift en Belijdenis”.

Maar dat gaat toch niet. Ik dacht, dat het leven uit het Verbond hetzelfde was als het leven in en uit Schrift en Belijdenis. Wat past bij het één, past natuurlijk bij het ander.

Of meent Ds Veldkamp, dat het leven uit het Verbond losgemaakt kan worden van Schrift en Belijdenis?

„In elk geval”, zegt Ds Veldkamp, had Ds van Dijk toch een poging moeten doen om te weerleggen, wat o.a. in den Heidelbergschen Catechismus, de Dordtsche leerregels en de Nederlandsche Geloofsbelijdenis heel anders staat, dan hij het zegt”.

Die eisch nu is onbillijk.

Uit den treure heb ik altijd weer betoogd, dat wat in onze belijdenisschriften over deze dingen staat anders moet verklaard, dan Ds Veldkamp wil. Moet ik dat dan in elk geschrift wéér doen?

Neen, Ds Veldkamp, die mij hier zonder meer

beschuldigt van afwijking van Schrift en Belijdenis, had dat moeten bewijzen.

En ik mag verwachten van Ds Veldkamp, dat hij óf bewijze wat hij zegt, óf terugneme wat hij heeft geschreven.

Ik mag verwachten van Ds Veldkamp, dat hij, al is het maar met één Schriftuurplaats, bewijze, dat de Heilige Schrift den mensch, die twijfelt aan zijn staat, als grond voor zijn zekerheid, wijst naar „kenmerken”.

Ik mag verwachten van Ds Veldkamp, dat hij duidelijk make, dat mijn opvatting over de door hem bedoelde belijdenisuitspraken, onhoudbaar is.

En als hij dat niet kan, dan moet hij terugnemen wat hij schreef.

Het slot van zijn recensie luidt aldus:

„Dit boekje, dat de jonge belijders tegen hun eigen belijdenis ophitst, is 'n groote vergissing. Censeo delendum esse...”

Afgezien van het feit, dat een man, die zóó fel polemiseert, zichzelf het recht, om anderen te vermanen, uit de hand laat glippen, is zulk schrijven ongeoorloofd, wijl het is een publieke aanklacht van afwijking en ketterij, zonder eenig ander bewijs, dan de eenvoudige bewering: „Het gaat in tegen Schrift en Belijdenis”.

Indien Ds Veldkamp met hartstocht had betoogd, zooals ik zelf dat indertijd tegen het boekje van Dr A. Kuiper Jr heb gedaan, dat hij mijn opvatting schadelijk acht voor het leven des geloofs, het ware zijn recht geweest.

Maar ik ontzeg hem het recht om zoo, zonder meer mij aan te klagen van afwijking.

Dat is toch zeker geen geoorloofde polemiek.

D. v. D.

HET BOEK VAN DE WEEK

„Eldert Holler”.

Roman van C. Rijnsdorp. Uitgegeven door Bosch & Keuning N.V., Baarn.

Dit boek is opmerkelijk door conceptie, door kracht van fantasie en stijl. Daar zijn auteur met dit zeer zorgvuldig bewerkt verhaal iets van wezenlijk belang bedoelt te zeggen tot de kinderen van zijn tijd, is de eerste vraag, welke aan de orde komt: Wat is de strekking van den roman?

De beantwoording dezer niet zoo eenvoudige vraag wordt ons eenigermate vergemakkelijkt door den kleinen sleutel dien de uitgever ter beschikking stelden: een beknopte samenvatting van den inhoud, begeleid door eenige fingerwijzingen voor het recht verstaan. Daarnaast heeft Rijnsdorp gelegenheid gevonden in dagbladartikel en lezing deze zijn bedoeling nog dichter bij zijn lezers te brengen.¹⁾ Of het ten gunste van een roman pleit, wanneer hij zichzelf niet verklaart, mag, dit terloops, in twijfel worden getrokken.

Alles wat zich in dit boek afspeelt (de beschikbare ruimte veroorlooft ons niet het verhaal na te vertellen) heeft als middelpunt de Yana-gedachte. Met Holler zou de auteur kunnen zeggen: „Ik zie geen mensen, ik zie Yana alleen”. Holler zelf is de exponent van den nieuwen geest en zijn val is geen geval, maar een reeds lang levende dreigende noodzakelijkheid. Het onpersoonlijke van deze rol — ondanks de gigantische persoonlijkheidskracht welke ze veronderstelt — ligt goed gesymboliseerd

1) Zie het Boekennummer van „De Standaard” van 18 Nov. 1938 en „De Standaard” van 16 Febr. 1939.

in de ontstentenis van een sprekend signalement. Ries, Fanny, Annie en anderen kon men constateren, Holler is het geïncarneerde Yanaïsme-in-opgang. Doch ook de andere figuren zijn in den geest van den auteur secundair, vergeleken bij de Yana-conceptie. Wie ook na herhaalde lezing van het boek van de dragers der handeling weinig levendige indrukken heeft bewaard, bedenke, dat dit met het Yana-gegeven samenhangt.

De oorsprong van deze alvernieuwende beweging ligt in den dorst naar levensvernieuwing van den man Holler, die, zoo juist veertig jaren geworden (het getal is niet op goed geluk af gekozen!), zich vastgelopen weet. Op deze innerlijke losmaking van het oude leven volgt de radicale breuk in den weg van het offer, dat levens- en ontwikkelingswet voor Yana blijkbaar zal: de drank, Fanny, de individuele vrijheid, ten slotte — Holler zelf (74; 259). Evenwijdig hiermede loopt, dat Hollers ondergang straks zal worden voorafgegaan door een bezwijken voor den dorst naar drank (in plaats van schoonheidsdorst) en vleeschelijke erotiek (in de plaats van erotischen schoonheidsdienst).

Waarin manifesteert zich het nieuwe leven dat Yana brengt door middel van dezen herboren man? Uit de lange reeks van samenhangende verschijnselen die zich naar voren dringen doen we een keuze: een mysterieus-intuïtief verstaan en scheppen van kunst; een achterstellen van het voorbedachte, opzettelijke bij het ex tempore, het geïnspireerde; een heel het leven in (immateriële) muziek omscheppende schoonheidscultus; prijsgeving van zichzelf in publieke biecht, weerloosheid en offeren van individuele vrijheid; mystiek contact met andere mensen, verheerlijkt tot collectieve inspiratie; vergeestelijking, Bakhische geestvervoering en geestelijke erotiek²⁾; profetische krachten; een (verwongen) projectie op aarde van eeuwigheidsidealen; een principiële breuk met de oude cultuur, welke vormen als clichés worden gezien. Tegen het Christendom kiest deze beweging aanvankelijk niet partij. Yana zondigt per defectum: het mist een doel. Maar zoo weinig wordt het formeel principe van Yana als anti-christelijk geteekend, dat de christenen in de beweging hier het probleem van het mede-arbeiden zijn Gods in principe vinden opgelost en, na hun uittreden, den nieuwen geest in zich laten na- en doorwerken.

Rijnsdorp zelf — zie den genoemden „sleutel” — acht de Yana-muziek van collectieve inspiratie blijkbaar rijker aan leven dan die welke wij kennen. En vergeten we het niet: „muziek” is de essentie der beweging! Onder de handen der Yanaïsten wordt alle belevens omgelooverd in een „muziek”, waarvan de hoorbare en afschijnsel biedt. Ook zoekt hij, als Holler, in gebrek aan bezieling het karakteristieum van onzen tijd.³⁾ Hollers brandende schoonheidsdorst is de zijne. Eén, of verwant, zijn ze in hun kritiek op de „dodigheid des geestes” van onze samenleving die ons cultureel „op hongerrantsoen” heeft gesteld. Daardoor kwam de auteur tot een fantasie die gestalte geeft aan zijn schoonheidsverlangen. Van de twee mogelijkheden die zich aanboden, aan te duiden met de woorden Kerk en Wereld, kwam alleen de tweede in aanmerking. De Kerk te tekenen als brengster van schoonheid deed de realiteit te zeer geweld aan!⁴⁾ Zoo is in het ontwerp van den roman de conceptie van de schoonheidsopleving primair. Secundair haar localisering. En nu komt de auteur te staan voor het probleem: hoe een wereldsche, door den Satan geïnspireerde, samenleving-inschoneheid uit te beelden. Zulk een uitbeelding n.l. die én een ware schoonheidsopleving toont én

2) Zie o.a. pg. 86, 149, 164.

3) „De Standaard” van 16 Febr. 1939.

POPULAIR-WETEN - SCHADDELUKE SCHETSEN

In Kuiper's Ijn.

VII.

Bijzonder duidelijk wordt deze visie op het hart als centrum, als middelpunt des levens, wanneer Dr Kuiper spreekt over de wedergeboorte. Men hoort:

„Ergens in ons inwendig, verborgen gemoed is het centrum van ons wezen, het middelpunt van ons ik, de stamwortel van onze persoonlijkheid. In dat centrum heerscht onze aard, onze geaardheid, onze vorm van zijn en bestaan. Al wat we zijn, werken, spreken, ontvangt van dien aard, van die geaardheid, van die vormende kracht zijn indruk, pool en stempel, zijn karakter en geestelijke kwaliteit.

Nu is van nature dat beheerschend punt in ons, waar die aard van ons wezen troont, gebiedt en heerschappij voert, zondig slecht en goddeloos... Maar nu komt in de wedergeboorte de Heere onze God en werkt in dat beheerschend centrum van ons wezen, op dien stamwortel van ons aanzijn, in dat middelpunt van ons besluitend ik, een wondere daad, waardoor die aard, die geaardheid, die natuur, die soort formeerende kracht in ons

een geheel andere wordt dan ze van te voren was.”⁴⁸⁾

De wedergeboorte — zoo lezen we elders — grijpt plaats „doordien God, de(n) Heilige(n) Geest, die eerst buiten den mensch was, als nu in het verborgenste van het wezen van dezen mensch indringt, zich in gemeenschap stelt met den wortel van zijn wezen, en in dit wezen een innerlijke bezieling indrijft, die hem van dood, dat hij was, levend maakt, om voortaan nimmermeer van hem te scheiden.”

Hoe sterk hier de gedachte van beheerschend centrum domineert blijkt wel uit het volgende. „Juist omdat de wedergeboorte den wortel des levens raakt, strekt ze zich uit over alle deelen van den mensch en over al zijn vermogens. Dit zou niet zoo zijn indien deze deelen en vermogens niet rechtstreeks met den wortel van ons leven in verband stonden; maar dit moet zoo zijn nu alle deelen en vermogens van ons wezen door allerlei vezelen met den wortel van ons leven feitelijk in verband staan.”⁴⁹⁾

48) Dr A. Kuiper, Het werk van den Heiligen Geest, Kampen, J. H. Kok, 1927, p. 402/3.

49) Dr A. Kuiper, E. Voto, III, p. 413. Vgl.: I, 35, 338/9; II, 539. Zeer merkwaardig is, dat Dr Kuiper in de wedergeboorte ook het lichaam betreft. De wedergeboorte bestaat z.l. hierin, dat God een zaad in de ziel inlegt, dat dan opschiet en wortelt tegen de oude natuur in. „En evenzo schiep Hij door de wedergeboorte ons ook wel de kiem in van het straks herboren en verheerlijkt lichaam, maar niettemin

Ten slotte nog één uitspraak: „Ook bij den mensch hebt ge te onderscheiden tusschen het middelpunt en tusschen den omtrek van zijn leven. Er is in zijn levensaanzijn een kern, een middelpunt, waarvan alle levensbeweging uitgaat, en er zijn levensbewegingen, die uit het middelpunt, uit die kern haar aandrift of aandrijving ontvangen. Nu grijpt de wedergeboorte niet plaats in dien omtrek, maar in dat middelpunt, in die kern”.

Gelijk men weet hanteert Dr Kuiper zeer, zeer vaak in zijn werken de onderscheiding van „zijn” en „bewustzijn”; of: „bestaan” en „bewustzijn”; of: „zijn” en „denken”. Welnu ook die beide brengt hij met dat door hem geziene centrum des levens in verband, als hij spreekt over de wedergeboorte.

„De wedergeboorte moet juist even diep doordringen als de zonde doordrong, en de zonde heeft niet alleen ons bewustzijn vervalscht, maar ook onze natuur verdorven. Gaat men nu op de spil, op de kern, op het middelpunt van ons menschelek bestaan terug, zoo moet wel én de kiem van ons aanzijn en natuur, én evenzo de kiem voor ons bewustzijn, in dat middelpunt schuilen. In den omtrek komt niets uit, dan wat werkt uit dat middelpunt. Alzoo ligt én de bron waaruit onze natuur werkt, én de lichtbron waaruit ons bewustzijn opvlamt, in dat ééne middelpunt, en zulks wel in zulk een verhouding, dat het be-

blijft het lichaam nog aan dood en kwaal onderhevig, en ook Gods kinderen komen eenmaal aan hun sterven toe.” E. Voto, II, p. 207. Dit geeft aan zijn visie op een wortel, een centrum van het menschenleven nog sterker relief.

een daarva...
probleem...
machtig ge...
dratuur va...
schijnschoo...
heid is uit...
heid. Het...
geestes.

Dit is m...
een Bileam...
lungs het...
zijn inspira...
kan doen...
treden Chr...
laat drijven...
juist de...
zijns onder...
wordt de...
een andere...
uit Christu...
roeping en...
Doch zoo...
zoo mogen...
komstige...
hun profet...
is bij Holl...
Zie, er...
geest uit de...
zal mobilis...
De Overste...
maar daer...
min 't zij m...
verziende...
juist toont...
auteur. Hi...
droom van...
vervoering...
te materia...
Arcadiërs...
het huis G...
in de beve...
komt zelfs...
„gebrekkig...
Gods, door...
zijde, en z...
staan” (236...
Yana's be...
(236; vgl...
overeen, c...
visioen on...

We wor...
tekening...
werpt: we...
het vader...
weg daarh...
Wanneer...
dat de Arc...
Christelike...
geven en...
désavouee...
opzet van...
tische idee...
verleiding...
zelf toont...
heidsideale...
heerlijkhe...
worden in...
is al heel...
kennen.

Doch m...
kent: een...
Satan zich...
De conc...
en meer, r...

Wust zij...
het bewus...
In dat r...
kende dan...

Bijzonder...
schouwing...
Kuiper on...
gen over...

Daar sp...
„In een pu...
en nog in...
„wortel, v...
punt ligt...
dige in or...
dat er ach...
pelijke br...
men van...
verdeelen...
punt waa...
ontsluit, i...
één brand...
God zel...
expressie...
der religie...
schen”. „...
door den...

50) Dr A...
Vgl. I, p. 25...

51) Dr A...